

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

Безручка Олександра Вікторовича, доктора мистецтвознавства,
професора, завідувача кафедри кіно-, телемистецтва
ПВНЗ «Київський університет культури»
на дисертацію Никоненка Володимира Володимировича
**«Образ батька в українському кінематографі:
особливості художньої трансформації»,**
подану на здобуття ступеню доктора філософії
за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво і виробництво,
галузь знань 02 Культура і мистецтво.

1. Актуальність теми дослідження.

Сьогодні, на тлі доленосних для нашої країни подій, зростає необхідність новітнього осмислення мистецької спадщини України, у тому числі й кінематографічної. Особливої ж актуальності набувають спроби репрезентації об'єктивної картини історії вітчизняного кіно, яка би повною мірою відтворювала принципові аспекти його існування на всіх історико-політичних етапах. Тішить, що наше кінознавство активно продовжує шлях у цьому напрямку. Все частіше можна спостерігати, як науковці при аналізі творів національної кінокласики підбирають нову «оптику», висувають несподівані інтерпретаційні методики, а також переконливо прокладають контекстуальний місток між соціокультурним виміром минулих епох та буремним сьогоденням. Дисертаційну роботу В. Никоненка «Образ батька в українському кінематографі: особливості художньої трансформації» можна розглядати як частину цієї позитивної наукової тенденції. Так, представлене дослідження дає можливість заповнити лакуну в царині малодослідженого в українській кінознавчій науці філософського та етико-морального коріння архетипу батька як носія народних цінностей, генетичної пам'яті, а отже і національної ідентичності. Не менш важливим вбачається процес

типологізації універсальних символів колективного позасвідомого в українському кіно на різних етапах, а також виявлення зв'язку екранних тлумачень батьківського архетипу з соціокультурними контекстами відповідної доби.

2. Наукова новизна результатів дисертації.

Безсумнівно, подана на захист дисертація демонструє ознаки наукової новизни, оскільки здобувачем всебічно висвітлені концептуальні особливості екранних інтерпретацій образу батька в українському ігровому кіно з оглядом на історичний та широкий культурний контекст. Проаналізовано динаміку еволюції суспільних уявлень про батьківську постать в контексті політичних та культурних реалій, а також послідовно простежено, яким чином ці зміни позначалися на художніх особливостях відображення образу батька на кіноекрані на кожному з етапів. Новаторським можна вважати і обраний автором ідейно-тематичний дискурс: подеколи смислові навантаження дисертації розсувають межі локально сформульованої теми і вводять в світ актуальних на сьогодні світоглядних та художніх систем, розкриваючи сутність процесів, що нівелювали самотню культуру української нації.

3. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення результатів дисертації доводить факт, що представлена робота є першою вдалою спробою комплексного дослідження кінематографічних варіацій образу батька у часовий відрізок, що охоплює майже всю історію українського кіномистецтва – від 1920-х років до сьогодення. Висновки та теоретичні положення, обґрунтовані в дисертації дають змогу розширити розуміння батьківського архетипу як психічної структури колективної свідомості нації, що узагальнює в собі суспільні поняття про мудрість, владу, наставництво, заступництво. Особливу теоретичну цінність демонструють і результати, у яких простежено вплив політичних чи культурних реформ на бачення архетипу батька соціумом. Практичне значення дисертації полягає в тому, що її здобутки можуть бути

використані при викладені навчальних курсів з історії світового та українського кіно, культурології, мистецтвознавства, соціальної психології, а також можуть служити у якості наукового джерела при написанні мистецтвознавчих текстів (монографій, дослідницьких статей, рецензій на кінофільми тощо).

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова обґрунтованість основних положень дисертації, а також її висновків підкріплена наявністю теоретичної основи дослідження, опрацюванням джерельної бази та ретельним збором фактологічного матеріалу, міждисциплінарним осмисленням кінематографічного матеріалу, систематичним опрацюванням теоретичної літератури, написаної українською та англійською мовами, чітка аргументованість висунутих у дисертації положень, самостійністю одноосібного написання дисертаційної роботи.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Представлені в дисертаційній роботі методи наукового дослідження є доречними та використані відповідно до сформульованої мети. Застосування загально-наукової та кінознавчої методології дозволило здобувачу досягти мети, сформулювати висновки та виконати наукові завдання в повному обсязі.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Результати дисертаційної роботи оприлюднені в 12 одноосібних наукових публікаціях: 4 статті у фахових виданнях, затверджених МОН України за напрямом «мистецтвознавство» та включених до науково-метричних баз, 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні (Болгарія); також різноаспектні результати дослідження представлені в 7 публікаціях апробаційного характеру.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення і обсягу.

Структура поданої на захист дисертаційної роботи є адекватною. Вона обумовлена її метою та сформульованими завданнями дослідження. Текст дисертації складається з трьох розділів, кожний з яких поділений на три підрозділи. У висновках здобувач підсумовує дослідницькі результати. Ці підсумки містять переконливу аргументацію та підтверджують досягнення поставленої мети. Після основного тексту наведено список використаних джерел, додатки, представлені фільмографією, що частково репрезентує джерельну базу дослідження.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Текст дисертації та публікацій успішно пройшов відповідну перевірку, порушень академічної доброчесності не виявлено. Наукові результати, викладені в дисертаційній роботі висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінетів Міністрів України від 12 січня 2022 року №44.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. В дисертаційній роботі образ батька переважно розглядається у якості узагальненої колективної візії, що у художній формі фіксує на кіноекрані поточний духовний стан соціуму, або ж узагальнює ті чи інші суспільні переживання, надії, страхи тощо. Чи висвітлені в тексті інші принципові аспекти інтерпретацій образу батька на кіноекрані, наприклад такі фільми, у яких автори змальовуючи героя, свідомо орієнтуються на особисті спогади про свого рідного батька?

2. У підрозділі 3.3. досліджується варіативність образу батька на українському кіноекрані в період відновлення Незалежності. В об'єктив потрапляє значна кількість кінотворів, проте водночас простежуються і певні прикрі лакуни. Чим можете обґрунтувати відсутність згадки у тексті дисертації таких важливих фільмів як «Богдан-Зиновій Хмельницький» М. Машенка чи «Молитва за гетьмана Мазепу» Ю. Ілленка? Адже в обох стрічках повною мірою розкриваються численні функціональні елементи батьківського архетипу.

3. Серед найактуальніших сучасних методик, що застосовуються при дослідженні образу батька в художньому мистецтві озвучується і феміністична, однак гендерний дискурс в основній частині дослідження майже не фігурує.

10. Загальний висновок і оцінка дисертації.

Дисертаційне дослідження Володимира Володимировича Никоненка «Образ батька в українському кінематографі: особливості художньої трансформації» є самостійною, актуальною та завершеною роботою, виконаною на високому науковому рівні відповідно до вимог спеціальності 021 Аудіовізуальне мистецтво і виробництво та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а його автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво».

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри кіно-, телемистецтва
ПВНЗ «Київський університет культури»

О. В. Безручко

Підпис засвідчую.

Директор ДК

«31» 07

2022

